

SZABÓ A. FERENC
Szobrok a szélben

Mihály Gábor műhelye

A szobrászat – különösen annak köztéri műfaja – alapjában véve statikus, időtlenséget sugalló, őrt álló alkotásokat hoz létre; emléket kíván állítani tárgyának. A legnagyobb kihívás a szobrászok számára már az ókorban is az volt: hogyan tudják élettél, mozgással felruházni művüket. Mihály Gábor két alaptémája, ahogyan egyik kritikusa találóan megjegyzi, a sport és a történelem. Nyilvánvaló, hogy jó szobrot a sportról, a sportolóról dinamizmus nélkül nem lehet készíteni; de vajon miben áll Mihály mesterségbeli titka, hogy a mozgást, a lendületet történelmi témájú alkotásaiban is meg tudja jeleníteni? Erre csak az lehet képes, aki pontosan érzékeli a múlt és a jelen közötti összefüggéseket.

Mihály Gábor feltűnően sok szobrárt állította természeti környezetbe, tág, levegős térbe. Talán közrejátszik ebben az is, hogy hazánk a trianoni területnél ősbibb, felvidéki és erdélyi városainak elcsatolása következtében kevesebb urbánus térrel, központtal rendelkezik, mint a harmonikusabban fejlődött, történelmi emlékeiket jobban megőrizni tudó nyugati országok. De kétségtelen, hogy a művész tudatosan is ráhangolódott korunk centrális gondolatára, az ember és a természet szerves együttélése, szimbiózisa fontosságának eszméjére. Mihály talán legerősebb paradigmája: felhívni a figyelmet erre a korábban kevésbé megértett összefüggésre. Ő nem elsősorban a műveknek ad naturális, természetközeli alkatot, mint építészeink népes csoportja, behozva őket az ember által mesterségesen kialakított közegbe, hanem sokszor kiviszi munkáit a természetbe, figyelmeztetve arra, hogy az emberi tevékenység akkor érdemes a jövő tiszteletére, ha nem megsemmisíti, átalakítja a természetet, hanem megőrizve annak prioritását, finoman beleilleszti annak közegébe jelenét, anélkül, hogy harmóniáját megbontaná.

Mihály Gábor tudatában van annak, hogy a művész nem ismételtetheti mereven történelmi elődei eredményeit és ha bírja is azok ismeretét, nem mehet el érzéketlenül kora technikai újításai mellett. Nem lehetett könnyű számára megtalálni a mestersége örök szabályait és a modern technikai találmá-

nyok, lehetőségek közötti termékenyítő kapcsolatot, ugyanis munkásságában háttérbe szorítja a modernizmus néha öncélú eszközei kétségtelenül kényelmesebb használatának előnyeit, mert ahogyan lírai „életrajz-töredékében” megjegyzi: „A formák birodalmában soha nem tudtam annyira elkalandozni, hogy elszakadjak a másokhoz szóló gondolatoktól, hogy őket nem érdeklő, öncélú, üres formai játékbá feledkezsek. Ebben valamilyen láthatatlan kéz vezet, talán a magának mindent megteremtő, kenyeret adó, földből élő ember erkölcsé.”

Ehhez hozzátehetjük, hogy alkotásai bizonyítják a nemzet és a haza történelmi és vallási hagyományainak megbecsülését. Bármennyire is rideg volt az a történelmi korszak, amelyben felnőtt, a családnak nemzedékek óta otthont adó Csanádapáca meghatározta a formálódó gyermek személyiségét. „Úgy jártam be a templomba – idézi fel a művész –, mintha munkahelyre mennék. Ma már tudom, itt tettem szert sok tapasztalatra, például hogy megkülönböztessem az álságost az igazitól... Mi, ministránsok a papok mellett 'dolgoztunk' felváltva heti beosztás szerint, hol temetésen, hol házszentelésen, hol a főoltárnál vagy a templomtoronyban, ha éppen harangozni kellett, esetleg forgatással izzítani a füsttőlő paraszát.”

Magától értetődő volt, hogy középosztálybeliként meghurcolt édesapja szerepet vállalt az 1956-os nemzeti forradalomban. A családfő börtönbe kerülése végképp megpecsételte a család sorsát. Menekülni kellett, s az utolsó menedék, a „doktor úrból” szakmunkássá „átrétegződött” apa révén, a rákospalotai szoba-konyha lett.

Mihály Gábor kedélye, mindig cselekvésre kész személyisége hozzájárult ahhoz, hogy a kedvezőtlen körülmények ellenére is érvényesítette tehetségét, s néhány évi kallódás, szerepkeresés után (ezt szó szerint kell érteni, mert majdnem színész lett, kiváló énekhangját máig megőrizte) bekerült a Képzőművészeti Főiskolára, s ezzel jövője tisztázódott, ami természetesen nem jelentette az automatikus boldogulást. Kortársai, művésztársai közül azzal emelkedett ki, hogy kemény utat járván, igazi self made man-ként fel tudta venni a rendszerváltozáskor alaposan megváltozott élet ritmusát.

Mindezt el kellett mondanunk, mert nem hiszünk a modernista művészetelméletben, miszerint sutba az életrajzzal, a származással, a művész mindent géniusának köszönhet. Mihály Gábor hagyománytisztele-

te, nyitottsága a kárpát-medencei, kisebbségi magyarság sorsa iránt, magától értetődően következett 1990 előtt megélt sorsából. Ezért nem kell alakoskodnia, ha emlékművet készít 56-nak, ha megkísérli közel hozni a ma közönsége számára a régmúltat. Munkatempója a lüktető, mozgó, cselekvő sportolók lendületére emlékeztet, akiket előszeretettel ábrázol szobrain. Sporttémái között kiemelkedik méltóságteli, frízeiben a klasszikus múltat idéző, égbe törő, monumentális olimpiai szobra, amely csak a kiindulópontot jelenti ezen a téren. Ne feledjük, a sportoló a szobrászat örök témája az ógörögöktől máig. Legnagyobb nemzetközi sikerét mesteri *Kerékpárosok* című szobrának köszönheti, amely a lausanne-i Olimpiai Múzeum Park éke, s minden erőltetés nélkül idézi fel a nemzetközi sport jelképes öt karikáját. Nem tévovázott, amikor a tragikusan elhunyt kézilabdázó, Marian Cosma veszprémi szobrának elkészítésére kapott megbízatást. Labdáért küzdő, egyensúlyt kereső labdarúgói – a Puskás Ferenc stadion bejáratánál – korunk legnépszerűbb sportágát képviselik méltón. Mogyoródi, a Formula-1-es pályát szegélyező nemzetiszínű, a veszélyes kanyarulatokat idéző, égbetörő cső-kompozíciója a magától értetődő, mindenki által követhető korszerűség dekoratív példája.

Történelmi szobrai a régmúlttól a közelmúltig ívelik át a magyarság történetét. Legnagyobb hatású,

az alföldi tájba illeszkedő Szent László-szobra Vésztőmágon. A középkori lovas nemzetet idézi meglepő könnyedséggel, mert a kompozíciót nem valamiféle mesterkélt grandiozitás, hanem a mindent elsöprő lendület jellemzi. De ugyanitt található, a népi mozgalom pantheonjában Bibó István mellé szobra, mert Mihály Gábor tudatosan választja ki „hőseit” a megújuló Magyarország szellemi elődei közül. Elkészítette Andorka Rudolf, a legnagyobb hatású magyar szociológus szobrát is, akinek széles homloka evidenciaként emlékeztet a tudásra. A székellyföldi Szentegyházára tervezett Csaba királyfi-szobor Erdélyt és a székelyeket idézi.

A balatonvilágosi, szélfútta Magasparton elhelyezett 56-os emlékmű méltón emlékezteti az arra járókat a hősi felkelésre. Nem lehet megállás nélkül elhajtani Szarvason a felduzzasztott Holt-Körösbe illesztett Szent Korona-emlékmű mellett sem.

Mihály Gábor otthon van mindenütt, ahol magyarok élnek, ám patriotizmusa mégis konkrét, helyhez kötött. Legtöbb alkotása – bármennyire is mostoha volt hozzá – mégis a szülőföldjének tekintett Békés megyéhez és választott otthonához, a Balaton veszprémi partvidékéhez köti.

A 70. születésnapja felé közeledő művész munkásságát az Antall István értő előszavával és gazdag képanyagával megjelent album hitelesen mutatja be.

